

Sygn. akt I CSK 592/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 października 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

SSN Hubert Wrzeszcz

Protokolant Justyna Kosińska

w sprawie ze skargi Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń na Życie S.A.

przeciwko C. Spółce z o.o. w W.

o uchylenie wyroku sądu polubownego,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 7 października 2016 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 21 listopada 2014 r.,

1. oddala skargę kasacyjną;

**2. zasądza od Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń na Życie
S.A. w W. na rzecz C.
sp. z o.o. w W. koszty postępowania kasacyjnego
w kwocie 900 (dziewięćset) złotych.**

UZASADNIENIE

Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie S.A. w W. wniósł skargę o uchylenie wyroku Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W. z dnia 18 grudnia 2012 roku w punkcie 1, 4 i 5, wskazując na podstawy wymienione w art. 1206 § 1 pkt 2 i 4 oraz art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c., polegające na pozbawieniu skarżącego możliwości obrony jego praw, nie zachowaniu podstawowych zasad postępowania przed tym sądem oraz sprzeczności wyroku sądu polubownego z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.

Wyrokiem z dnia 12 listopada 2013 r., Sąd Okręgowy w W. oddalił tę skargę ustalając, że pozwem z dnia 31 marca 2010 roku skierowanym do Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W., powód C.sp. z o.o. w W. (dalej C.) domagał się zasądzenia od pozwanego Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń na Życie S.A. w W. (dalej PZUŻ) kwoty 8 437 360,02 euro z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, Żądanie to podlegało zmianom; ostatecznie powód domagał się kwoty 35 667 698,85 zł tytułem wynagrodzenia i różnych opłat należnych z tytułu łączącej strony umowy ramowej dostawy i wdrożenia oprogramowania zintegrowanego systemu informatycznego oraz umowy szczegółowej. W odpowiedzi na pozew PZUŻ domagało się oddalenia powództwa oraz złożyło powództwo wzajemne o zasądzenie na jego rzecz kwoty 71 890 389,82 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu wzajemnego do dnia zapłaty tytułem zwrotu pobranego przez C. nienależnego, zdaniem PZUŻ, wynagrodzenia, ewentualnie tytułem odszkodowania za nienależyte wykonanie przez C. zobowiązania; na tę ostatnią okoliczność powód wzajemny przedłożył opinię prywatną w postaci raportu Accenture sp. z o.o. o nazwie „Wnioski z przebiegu projektu G. Zarządzanie wymaganiami”. PZUŻ złożyło wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego w celu zbadania, czy świadczone przez C. usługi w ramach umowy ramowej i umowy szczegółowej były należycie wykonywane. Wniosek ten został przez Sąd Arbitrażowy oddalony. Orzeczeniem z dnia 18 grudnia 2012 roku Sąd Arbitrażowy zasądził od pozwanego PZUŻ S.A. na rzecz C. kwotę 17 193 355,45 zł; umorzył postępowanie z powództwa głównego w odniesieniu do żądania zapłaty

kwoty 8 437 360,02 zł euro z ustawowymi odsetkami od tej kwoty od dnia wniesienia pozwu oraz w części dotyczącej kwoty 2 770 272,71 zł; oddalił powództwo główne C. w pozostałej części; oddalił powództwo wzajemne PZUŻ S.A. w całości oraz orzekł o kosztach postępowania. Ustalając podstawę faktyczną rozstrzygnięcia, Sąd Arbitrażowy oparł się między innymi na przedłożonym do akt dokumencie w postaci R. (Tabela RTR), który uznał za uzgodnione przez strony stanowisko, dowodzące zakresu prac zrealizowanych przez C. na rzecz PZUŻ na podstawie łączącego strony stosunku zobowiązaniowego. Sąd polubowny wyjaśnił szczegółowo w uzasadnieniu swojego orzeczenia, jakie kwoty i z jakich tytułów składają się na zasądzoną należność, z jakich względów umorzył postępowanie w części opisanej w punkcie 2 wyroku oraz z jakich przyczyn oddalił powództwo główne w pozostałej części, a także powództwo wzajemne w całości. Sąd polubowny wskazał, że PZUŻ nie udowodniło dochodzonego powództwa odszkodowawczego, zwłaszcza faktu, że C. nienależycie wykonał zobowiązanie wynikające z umowy. Sąd wyjaśnił, że oddalił wniosek PZUŻ o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z uwagi na to, że zaproponowana teza dowodowa nie odnosiła się do żadnych konkretnych faktów świadczących o nienależytym wykonaniu zobowiązania, lecz dotyczyła zarządzania projektem; zwrócił także uwagę, że PZUŻ nie kwestionowało sposobu wykonywania przez C. umowy szczegółowej do dnia wszczęcia postępowania arbitrażowego, co świadczy o braku zasadności powództwa wzajemnego. Sąd polubowny zaniechał otwarcia rozprawy po tym, jak powód w piśmie procesowym złożonym po zamknięciu rozprawy ograniczył powództwo, uznał bowiem, że umorzenie postępowania w zakresie zmodyfikowanego roszczenia C. nie narusza interesu PZUŻ.

W świetle ustalonych okoliczności, Sąd Okręgowy uznał, że skarga PZUŻ nie zasługuje na uwzględnienie. Z uzasadnienia zaskarżonego nią orzeczenia arbitrażowego wynika bowiem, że skarżący nie został pozbawiony możliwości obrony jego praw, nie doszło także do niezachowania podstawowych zasad postępowania przed sądem polubownym. Skarżący miał możliwość swobodnej wypowiedzi w toku postępowania, przedstawiania swojego stanowiska oraz składania wniosków. Oddalenie wniosku skarżącego o dopuszczenie dowodu

z opinii biegłego zostało przez sąd polubowny obszernie uzasadnione i nie stanowi przejawu pozbawienia skarżącego jego praw w postępowaniu. Zaniechanie otwarcia rozprawy także nie naruszyło gwarancji i interesów skarżącego i nie stanowi o sprzeczności wyroku z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c.).

Wyrokiem z dnia 21 listopada 2014 roku Sąd Apelacyjny oddalił apelację skarżącego PZUŻ, dzieląc ustalenia faktyczne i wnioski prawne Sądu pierwszej instancji.

W skardze kasacyjnej skarżący zarzucił naruszenie: 1/. art. 1206 § 1 pkt 2 k.p.c., art. 1206 § 1 pkt 4 k.p.c. w związku z § 4 ust. 2 Regulaminu Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W., art. 1183 k.p.c. i art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c., 2/. art. 1206 § 1 pkt 4 k.p.c. w zw. z § 30 ust. 2 Regulaminu Sądu Arbitrażowego, art. 1183 k.p.c. i art. 45 ust. Konstytucji oraz art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c., 3/. art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c., art. 1206 § 1 pkt 2 k.p.c. oraz art. 1206 § 1 pkt 4 w zw. z art. 1183 k.p.c. i § 4 ust. 2 Regulaminu Sądu Arbitrażowego. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawy skargi kasacyjnej stanowią powtórzenie i rozwinięcie zarzutów apelacji oraz ich uzasadnienia; rozpoznanie skargi kasacyjnej sprowadza się więc w istocie do powtórnej, tym razem dokonanej w znacznie węższych ramach kontroli kasacyjnej, oceny prawidłowości rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego, aprobowanej odmowę uwzględnienia skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego w konfrontacji z przytoczonymi przez skarżącego podstawami zaskarżenia wyroku sądu polubownego i ich motywacją. Należy podzielić zawarte w obszernym i starannie umotywowanym uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego rozważania dotyczące specyfiki postępowania polubownego, konsekwencji dokonanego przez strony wyboru sądu polubownego jako właściwego do rozstrzygnięcia ewentualnego sporu wynikającego z łączącego je stosunku prawnego i ograniczonego zakresu kognicji sądu państwowego w postępowaniu wszczętym wskutek skargi o uchylenie wyroku

sądu polubownego. W postępowaniu tym sąd państwowy nie bada trafności oceny materiału dowodowego przeprowadzonej przez sąd polubowny, poprawności ustaleń faktycznych oraz wykładni i zastosowania prawa materialnego; nie jest przedmiotem oceny sądu państwowego zasadność określonego sposobu rozstrzygnięcia przez sąd polubowny spornego stosunku prawnego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2004 r., I CK 405/04, niepubl., z dnia 8 grudnia 2006 r., V CSK 321/06, niepubl., z dnia 11 maja 2007 r., I CSK 82/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 64, z dnia 3 września 2009 r., I CSK 53/09, niepubl. oraz z dnia 15 maja 2014 r., II CSK 557/13, niepubl.). Istotą skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego jest stworzenie mechanizmu kontrolnego respektującego z jednej strony odrębność i autonomię sądownictwa polubownego, z drugiej zaś strony zapobiegającego funkcjonowaniu w obrocie prawnym orzeczeń sądów niepaństwowych naruszających praworządność. Postępowanie ze skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego nie prowadzi do ponownego merytorycznego rozpoznania sporu między stronami, lecz ma na celu wyłącznie zweryfikowanie twierdzeń skarżącego o wystąpieniu przytoczonych w skardze podstaw przewidzianych w art. 1206 § 1 k.p.c. oraz ocenę, czy nie zachodzi któraś z przesłanek przewidzianych w art. 1206 § 2 k.p.c. bez względu na to, czy skarżący ją powołał.

W świetle opisanego w obszernym uzasadnieniu orzeczenia Sądu Arbitrażowego, przebiegu postępowania arbitrażowego, relacjonującego szczegółowo stanowiska stron, poszczególne czynności procesowe stron, decyzje procesowe sądu arbitrażowego, ocenę dowodów, ustalenia faktyczne oraz wykładnię i zastosowanie wchodzących w grę przepisów prawa materialnego, nie można podzielić zarzutów skargi kasacyjnej dotyczących przeprowadzonej przez Sąd Apelacyjny oceny braku podstaw do zdyskwalifikowania trafności stanowiska Sądu Okręgowego odmawiającego uwzględnienia skargi PZUŻ o uchylenie wyroku arbitrażowego. Sąd Apelacyjny prawidłowo bowiem przyjął, że w postępowaniu polubownym skarżący nie został pozbawiony możliwości obrony swoich praw, a Sąd Arbitrażowy nie naruszył podstawowych zasad postępowania przed tym sądem, w tym zasad: równości stron, prawa do bycia wysłuchanym i przedstawienia własnego stanowiska. Pozbawienie strony możliwości obrony jej

praw przed sądem polubownym zachodzi wówczas, kiedy sąd polubowny przykładowo nie zawiadomił strony o terminie rozprawy, po której ogłoszono wyrok, kiedy w ogóle nie wysłuchał strony lub nie dał stronie możliwości złożenia oświadczeń co do przedmiotu sprawy. Nie stanowi pozbawienia możliwości obrony przez stronę przysługujących jej praw niedopuszczenie i nieprzeprowadzenie zawnioskowanego przez nią dowodu, jeśli sąd arbitrażowy należycie i zgodnie z przyjętymi zasadami umotywuje tę decyzję procesową. Powołując się na wyżej wskazane ograniczenia dotyczące zakresu ingerencji sądu państwowego i orzeczenie sądu polubownego, należy podnieść, że nie ma podstaw do przyjęcia, iż zespół arbitrów naruszył paragraf 30 ust. 2 regulaminu Sądu Arbitrażowego przewidujący, że zespół orzekający ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. W uzasadnieniu wyroku sąd polubowny omówił bowiem przyczyny uznania określonych dowodów za przekonujące i wiarygodne oraz szczegółowo umotywowwał oddalenie wniosku PZUŻ o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego, pozostając przy tym w zgodzie z ugruntowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego i doktrynie poglądem, że dowód z opinii biegłego nie służy ustalaniu okoliczności faktycznych, lecz ocenie faktów wskazanych przez strony, dokonywanej przez biegłego przy zastosowaniu posiadanych wiadomości specjalnych w celu ułatwienia sądowi weryfikacji faktów, istniejących między nimi powiązań oraz przeprowadzenia przez sąd oceny dowodów i poczynienia niezbędnych ustaleń faktycznych. W żaden sposób skarżący nie wykazał także, aby treść rozstrzygnięcia pozostawała w dysharmonii z ustaloną przez sąd polubowny podstawą faktyczną wyroku, przy czym chodzi tu o konfrontację treści wyroku z ustaleniami faktycznymi poczynionymi przez ten sąd, nie zaś projektowanymi przez skarżącego. Nie zostały więc wykazane przywołane w skardze kasacyjnej podstawy naruszenia art. 1206 § 1 pkt 4 i 6 k.p.c.

Nie ma także podstaw do przyjęcia, że zaskarżony wyrok sądu polubownego jest niezgodny z podstawowymi zasadami polskiego porządku prawnego (art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c.). Uzasadniając tę podstawę, skarżący eksponuje kwestię nie otwarcia przez Sąd Arbitrażowy zamkniętej rozprawy, mimo złożenia przez C. po zamknięciu rozprawy pisma modyfikującego

roszczenie i wydania przez sąd polubowny orzeczenia wprowadzie nie uwzględniającego tego zmienionego roszczenia, ale bez uprzedniego wysłuchania pozwanego. Skarżący argumentuje, że już sama niemożność ustosunkowania się przez niego do treści zmodyfikowanego, po zamknięciu rozprawy, roszczenia powoda (C.), stanowi naruszenie podstawowych zasad procesowego porządku prawnego (naruszenie zasady równości stron i prawa do bycia wysłuchanym) i determinuje ocenę, że orzeczenie jest niezgodne z podstawowymi zasadami polskiego porządku prawnego, nawet jeśli uchybienie to nie miało wpływu na treść wyroku sądu polubownego i nie naruszyło praw skarżącego. Z tym rozumowaniem nie sposób się jednak zgodzić. Skoro bowiem skorygowanie przez C. wysokości żądanych odsetek po ponownym zamknięciu rozprawy, nie skutkowało pogorszeniem sytuacji procesowej PZUŻ, a zmienione roszczenie nie zostało uwzględnione, to racjonalnie rzecz ujmując, nie istniała potrzeba otwierania rozprawy na nowo jedynie w tym celu, aby pozwany mógł się wypowiedzieć co do prawidłowości bądź zasadności tej korekty. W nauce prawa i niektórych orzeczeniach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2012 r., I CSK 312/11, niepubl.) sformułowano pogląd, że naruszenie podstawowych zasad polskiego porządku prawnego może mieć miejsce zarówno w sferze prawa materialnego, jak i procesowego, co prowadzi do rozróżnienia materialnoprawnego porządku publicznego i procesowego porządku publicznego. Przez podstawowe zasady polskiego porządku prawnego należy rozumieć zasady konstytucyjne, a także naczelne zasady innych dziedzin prawa materialnego oraz procesowego; do tych ostatnich należą niewątpliwie zasada równości stron (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2015 r., I CSK 26/15, niepubl., wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 28 kwietnia 2000 r., II CKN 267/00, OSNC 2000, nr 11, poz. 203 i z dnia 3 września 2009 r., I CSK 53/09, OSNC-ZD 2010, nr 1, poz. 25). Skarżący nie kwestionuje, że zmienione przez C. roszczenie zostało ostatecznie oddalone; nawet więc otwarcie rozprawy i ustosunkowanie się skarżącego do zmienionego roszczenia (polegające zapewne na jego kwestionowaniu), w niczym nie zmieniłoby sytuacji procesowej skarżącego, w tym przypadku korzystnego dla niego nie uwzględnienia zmodyfikowanego roszczenia C.; nie otwarcie rozprawy nie naruszyło więc interesów i gwarancji procesowych

skarżącego. Objęte skargą orzeczenie sądu polubownego nie jest sprzeczne z podstawowymi zasadami polskiego porządku prawnego, a więc nie zachodzi podstawa do jego uchylenia, przewidziana w art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c.

W tym stanie rzeczy orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).

jw

kc